

Андрєєв В.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Сушицька Ю.О.

старший викладач кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

ПРИНЦИПИ ВІЙНИ ЗА МІЖНАРОДНИМ ГУМАНІТАРНИМ ПРАВОМ

На сьогоднішній день збройні конфлікти залишаються реальністю сучасного світу. Для того щоб урегулювати відносини, які виникають під час збройних конфліктів було розроблено міжнародне гуманітарне право, як самостійна галузь міжнародного публічного права. Термін «міжнародне гуманітарне право», уперше був запропонований Жаном Пікте і увійшов в назву Женевської дипломатичної конференції (1974-1977 рр.) з питання про підтвердження розвитку міжнародного гуманітарного права, що застосовується в період збройних конфліктів. [6, с. 9].

Сучасне МГП містить у собі не тільки численні конкретні правила ведення збройної боротьби, але і низку принципів цієї галузі міжнародного права. Виникнення, формування галузевих принципів та їхній зміст визначаються специфікою суспільних відносин, які вони регулюють. Істотною відмінністю принципів міжнародного гуманітарного права від основних принципів міжнародного права є те, що основні принципи міжнародного права становлять основу мирного співіснування, а принципи міжнародного гуманітарного права стосуються збройних конфліктів, містять у собі певні правила поведінки воюючих сторін, тобто визначають відносини, пов'язані зі збройним конфліктом. [6, с. 10-11].

Особливе місце в міжнародному праві займають три основоположні принципи щодо введення воєнних дій. Дані принципи є найбільш загальними і зрозумілим відображенням змісту МГП. Вони складають основу, дають розуміння сутності МГП є компромісом між гуманністю і необхідністю. [5].

Серед всіх зазначених принципів у міжнародному гуманітарному праві слід виділити такі: принцип розрізнення, принцип пропорційності, принцип обережності.

Перелічені принципи за соєю суттю є тим, що регулює ведення воєнних дій, а також мають за мету захистити цивільних осіб від наслідків військових дій.

Перша норма звичаєвого МГП з розділу «Принципи розрізнення» носить назву «Розрізнення між цивільними особами і/та комбатантами».

У I Додатковому протоколі принцип розрізнення міститься у ст. 48 «Основна норма».

Найбільш яскравим проявом гуманності в період збройного конфлікту основою існування міжнародного гуманітарного права є принцип розрізнення. Суть принципу в тому, що заборонено нападати на цивільних

осіб та цивільні об'єкти. Принципи розрізнення є головним серед всіх представлених. Тому, що порушення цього принципу робить неможливим існування інших норм МГП. Принцип розрізнення вимагає, щоб сторони у військовому конфлікті завжди проводили розрізнення між цивільними та військовими особами й об'єктами. Сторони конфлікту можуть лише і тільки лише здійснювати напад на комбатантів чи військових об'єктів. Цивільні об'єкти, населення чи окремі цивільні особи не мають бути цілю нападу. заборонено акти насильства чи об'єкти насильства заборонено тероризувати цивільне населення. [6, с. 15].

Якщо цивільна особа бере участь у воєнних діях, то вона автоматично стає цілю нападу. Ця ж особа втрачає імунітет та захист від нападу, але тільки під час участі у воєнних діях. У всіх інших випадках цивільна особа користується імунітетом та захистом від нападу та може бути притягнута до відповідальності за участь у військових діях відповідно до національного законодавства. [3].

Відповідно до цілей нападу, то якщо предмет чи об'єкт у військовому розпорядженні та мають видимі ознаки військового об'єкта (танк, БТР), то це є законною цілю нападу. Що стосується об'єктів, які не мають таких ознак (школа, міст), а стають ним через те, що використовуються військовими, то цей об'єкти чи предмет теж автоматично стає військовою цілю. В цьому питанні є важливо зрозуміти, що ж виступає військовим об'єктом – це питання висвітлено в I Додатковому протокол та у Нормах звичаєвого гуманітарного права.

Тобто, якщо цивільний об'єкт вносить ефективний внесок у воєнні дії, то цей об'єкт є військовою цілю.

Похідним від принципу розрізнення є заборона нападів на вибіркового характеру: напади, не спрямовані на конкретну військову ціль, напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, які не можуть бути спрямовані на конкретну військову ціль, напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, наслідки яких не можуть бути обмежені, як того вимагає міжнародне гуманітарне право. [1].

Саме через те, щоб обмежити негативні наслідки для цивільного населення використовується принцип пропорційність.

Суть принципу пропорційності полягає в тому, що здобута в результаті нападу військова перевага повинна переважати нанесену шкоду, яку ймовірно буде завдано цивільним особам та об'єктам. Важливим елементом є те, що мова йде не про цілеспрямований напад про цивільних осіб чи об'єктів, а йдеться про ризик випадкової не цілеспрямованої шкоди. [3].

Якщо шкода цивільним об'єктам чи особам в наслідок нападу завдається чи може завдатися є надмірною порівнюючи з військовою перевагою, то напад заборонено.

При проведенні воєнних дій військові обох сторін конфлікту повинні обережати цивільне населення і цивільні об'єкти. Тобто:

- По-перше, сторона, що здійснює напад повинна зробити усе можливе щоб пересвідчитись чи об'єкти нападу є а ні цивільними особами та об'єктами, а значить не мають імунітету від нападу.

Сторона конфлікту повинна пересвідчитись, що це є воєнна ціль і напад на неї дозволено. [7, с. 14].

- По-друге, сторона, що здійснює напад має вжити всіх практично можливих запобіжних заходів при виборі засобів і методів нападу. Це необхідно щоб уникнути випадкових втрат серед цивільного населення поранених цивільних осіб та завдання випадкової шкоди цивільним об'єктам. (Сторона, що здійснює напад може обрати високо точні ракети замість не керованих). [7, с. 15].

- По-третє, сторона, що здійснює напад повинна зробити ефективне попередження про напад якщо від них може постраждати цивільне населення. Виняток серед цього правила є випадки коли обставини цього не дозволяють зробити, Існує необхідність раптового нападу («Бліцкриг»). Обов'язково повинні вживатися запобіжні заходи населення від наслідків нападів(це вибір зброї, час нападу). [7, с. 15-16].

Отже, підводячи підсумок можна зазначити, що сторони збройного конфлікту повинні неухильно дотримуватися принципів міжнародного гуманітарного права. Це стосується, як здійснення атак так і захисту та поводження з цивільними та військовополоненими. Знати межу своїх дій. Виконувати дані принципи ще до початку ведення воєнних дій. Розмежовувати поняття військовий та цивільний об'єкт.

Також необхідно зазначити, що це питання «Принципи ведення війни з міжнародним гуманітарним правом» є особливо актуальним для України. Спочатку в умовах конфлікту на сході України, а вже з 24 лютого в умовах повномасштабної війни з РФ. Одним з елементів досконалого та ефективного застосування принципів є поширення знань про міжнародне гуманітарне право. Така діяльність відноситься до міжнародно-правових зобов'язань України, і впливає з Женевських конвенцій 1949 р. та додаткових протоколів до них 1977 р. Тому важливим є поширення знань про міжнародного гуманітарного права серед цільових груп.

Говорячи про принципи війни за МГП можна зазначити й те, що всі вище перелічені принципи так чи інакше порушувались під час повномасштабної війни проти України. Сторона РФ порушила кожен із принципів. Військові РФ не проводять розрізнення цивільних осіб і об'єктів від військових через, що дуже велика кількість жертв серед цивільного населення. Військові РФ здійснюють свої військові атаки не беручи до уваги той факт, що через свою необережність можуть постраждати цивільні. Військові РФ не беруть до уваги те, що шкода завдана під час набату несе велику загрозу життю цивільних.

Список використаних джерел:

1. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатівський. – Одеса : Фенікс, 2017. – 40 с.

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1989

3. Наукова публікація Олексія Цельєва, експерта Центру дослідження верховенства права Національного університету «Києво-Могилянська академія», та Христини Бідонько, студентка «Києво-Могилянської академії»

<https://law-in-war.org/prynczypy-vijny-za-mizhnarodnym-gumanitarnym-pravom/>

4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року

5. Система принципів міжнародного гуманітарного права, що застосовується під час збройних конфліктів Ярмакі В. Х

6. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145с

7. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів / М.М. Гнатівський, Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель. – 2-ге вид., доповн. – Одеса : Фенікс, 2015. – 92 с.